

Ce-i numele?

Neacceptarea fostei Republici Iugoslave a Macedoniei pe lista invitațiilor la extindere era de așteptat. Dreptul de veto asumat de Grecia nu a surprins pe nimeni. În acest context, și formularea fără echivoc din Declarația Summitului fusese previzibilă: „*Apreciam angajarea acestei țări în operațiile Alianței, respectul arătat valorilor noastre comune, eforturile depuse pentru edificarea unei societăți multietnice. Regretăm că discuțiile purtate pentru rezolvarea problemei numelui țării nu au dus la succesul scontat. De aceea, am convenit ca, imediat ce se va găsi o soluție reciproc acceptabilă acestei chestiuni, să formulăm și invitația de aderare*”. Reacția imediată a oficialilor macedoneni, una mai degrabă afectivă decât rațională, trebuie și ea înțeleasă: „*Am fost sancționați nu pentru ce am făcut, ci pentru ceea ce suntem... Suntem și vom rămâne macedoneni, iar țara noastră este Republica Macedonia*”. Comentariile par inutile.

Nu doar istorie

Se spune că încă din 1991, de la desprinderea pașnică din conglomeratul iugoslav, numele Macedoniei a fost subiect de dispută cu vecinul din sud, Grecia. După votul Alianței, el a ajuns să pună în zona incertitudinii și viitorul european al țării, pentru că pare să fie unicul obstacol care separă Macedonia de Uniunea Europeană. Poziția Greciei este și va rămâne una și aceeași – „*Fără un acord asupra numelui, nu va exista nicio aderare*”. Iar Olli Rehn, comisarul pentru extindere al Uniunii Europene, o aprobă explicit: „*În pofida progreselor, dacă nu vom rezolva chestiunea numelui, drumul spre Uniune va fi blocat*”.

Fără a intra prea mult în istoria regiunii, trebuie să amintim totuși acele momente, care sunt strict legate de actuala criză. ● **1913:** Pe fundalul încetării dominației otomane în Europa, teritoriul Macedoniei este împărțit între Serbia, Bulgaria și Grecia. ● **1945:** Se constituie Federația iugoslavă, care include Macedonia între cele șase republici ale sale. Republica Populară (apoi, din 1963, Socialistă) a Macedoniei este o continuă provocare la adresa Greciei, regiune de nord a Greciei: istoria locului este rescrisă; sunt contrafăcute hărți; este acreditată până și o limbă macedoneană, care argumentează produsele specialiștilor comuniști în istorie și geografie. Miza acestei campanii este revendicarea unui teritoriu, care se întinde în sud, până la Muntele Olimp, și în est, până la Salonic. Federația Iugoslavă intenționa să blocheze astfel toată deschiderea europeană a Peninsulei Balcanice. ● **1991:** Declarația de independență – recunoașterea internațională este încetinită de opoziția Greciei. Aceasta vizează nu doar numele noului stat, „*Republica Macedonia*”, ci și steagul acestuia, al cărui motiv central, soarele, este „împrumutat” de pe steagul provinciei grecești, și, mai ales, desenul noii monede naționale, pe care apare Turnul Alb, simbol al Salonicului. Și prevederi ale Constituției. Era prea mult. Reacția Greciei este firească – embargou comercial și închiderea graniței cu Macedonia. ● **1995:** Grecia suspendă restricțiile comerciale și recunoaște Macedonia, care abandonase între timp orice revendicări teritoriale, dar și semnele acestora, și fusese acceptată în ONU, ca „*Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei*” sau FYROM. ● **2005:** Macedonia primește statutul de candidat la aderarea în Uniunea Europeană. ● **2006:** NATO oferă Macedoniei perspectiva ca la Summitul din 2008 să fie invitată să adere la Alianță.

Dincolo de recunoașterea internațională

În prezent, Macedonia este recunoscută de peste 120 de state, unele dintre ele, printre care Rusia, China și Turcia, chiar sub numele constituțional al acesteia, „*Republica Macedonia*”. În NATO și Uniunea Europeană, este folosită

denumirea agreată de ONU, chiar dacă nu este împărțită întru totul și vehemența Greciei. În 2005 însă, chiar și Statele Unite foloseau sintagma „*Guvernul Macedoniei*”. Era semnul prin care recunoșteau (fie și în documente neoficiale, cum preciza Departamentul de Stat, la protestele Greciei) participarea Macedoniei în coaliția desfășurată în Irak și disponibilitatea față de scoaterea cetățenilor americani de sub jurisdicția Tribunalului Internațional.

Cu o lună înaintea summitului, într-un sondaj de opinie publicat în cotidianul atenian *Kathimerini*, 84% dintre greci susțineau refuzul autorităților față de aderarea Macedoniei în NATO. Cu toate acestea, aflat la Atena, pentru discuții cu ministrul grec de externe, Dora Bakoyannis, Secretarul General, Jaap de Hoop Scheffer, declara: „*Cu siguranță, summitul va acorda invitații tuturor statelor aspirante la aderare*”. Era, probabil, mai mult o dorință decât o convingere. Și pentru că stabilitatea în Balcani nu poate face abstracție de Macedonia. Dimpotrivă. Chiar dacă, prin numele ei oficial, este singura care mai amintește, cumva, de fosta Iugoslavie.

Macedonia sau...?

Temerile Greciei nu sunt nefondate, dar este cert că, abia în afara Alianței și Uniunii Europene, pericolul naționalismului expansiv al Macedoniei poate fi încurajat și sporit până la a deveni cu adevărat destabilizator. Calea cea mai sigură pentru temperarea acestuia, modalitatea (verificată în cazul Greciei și Turciei) de a stinge vechi conflicte și de a bloca orice amenințare la adresa stabilității regionale rămâne, deloc paradoxal, adăpostirea părților aflate în dispute aparent ireconciliabile sub aceeași umbrelă de securitate. Este și cazul Greciei și Macedoniei, care nu găsesc limbajul comun și pentru că nu îl caută, și pentru că nu sunt îndemnate sau stimulate să îl caute. Iar nume ar fi: Republica Independentă a Macedoniei, Nouă Republică a Macedoniei, Republica Democrată a Macedoniei, Republica Constituțională a Macedoniei (avansate de americani) sau Macedonia de Nord/Superioară/Vardar/

Skopje (agreate de greci și respinse de macedoneni, care exclud orice conotație geografică).

Deocamdată, cele două părți nu se înțeleg. Deși este evident că, pentru Grecia – în primul rând, pentru ea –, un vecin izolat și măcinat de resentimente nu poate fi un vecin de încredere. Ca să nu mai punem în balanță potențialul de instabilitate, care, în 2001, aducea țara în pragul războiului civil. Potențial activ încă, indus de o consistentă și agitată minoritate albaneză (30% din populația Macedoniei), ce poate fi temperată doar cu perspectiva certitudinii, indiferent de numele ei, NATO sau Uniunea Europeană, ambele garantând drepturi egale pentru toți cetățenii și, nu în ultimul rând, prosperitate.

Este adevărat, o înțelegere majoră este mai mult decât un act. Ea cere și garanții, iar acestea înseamnă infrastructură, educație, stat de drept, stabilitate economică, instituții pentru impunerea și asigurarea ordinii publice, toate fiind mai accesibile dacă nu în cele două structuri, măcar pe drumul care duce la acestea. Este ceea ce trebuie să înțeleagă și Grecia, dar și Alianța, și Uniunea Europeană. Și evident, Macedonia, sau ca să rămânem în zona denumirii acreditate în comunitatea internațională, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. Chiar dacă ultranaționalistii din ambele tabere vor continua să zornăie la nesfârșit motive istorice, etnice și geografice.

Martie 2006, Skopje, Ministerul Apărării – solemnitatea decorării căpitanilor Koco Hristovski (dreapta) și Eșef Česko, din Multinational Corps Iraq, de către Comandantul Forțelor Navale americane din Europa, amiralul Henry G Ulrich III (stânga)

Argumente și garanții

Pe 31 martie, cu doar două zile înainte de summit, Parlamentul din Macedonia renunța la o dezbatere care viza schimbarea numelui țării. Se considera că acceptarea unui nume-compromis nu ar fi adus și garanțiile necesare invitării în Alianță. În bună măsură, forumul legislativ era îndreptățit să decidă în acest sens. Și pentru că pe 6 martie, ministrul de externe macedonean, Antonio Milososki, declara pentru *BBC News*: „*Dacă niciun membru NATO nu a fost deranjat de însemnele naționale afișate pe uniforme militare noastre în teatrele de operații, și mă refer la numele țării, Macedonia, și steagul ei, nu văd de ce ar fi deranjată Grecia de invitarea noastră în Alianță, din moment ce am îndeplinit toate criteriile relevante necesare acestei invitații*”. Greu de contrazis.

Argumentul este respins însă, de Nikos Karahalios, purtător de cuvânt al partidului de guvernământ, Noua Democrație: „*Opinia publică din Grecia nu poate accepta o altă Macedonia. Poate sună sentimental, dar numele acesta este imprimat în mintea și sufletul grecilor. În consecință, primul-ministru nu are altă opțiune decât vetoul*”. Asta s-a și întâmplat la summit. Chiar dacă, în urmă cu o lună, în cotidianul britanic, *Times*, guvernul macedonean demonta reticențele Greciei și argumenta în 30 de puncte dorința Macedoniei de a fi primită în Alianță.

Nu se poate sfârși așa

Știu, Alianța a decis. Dar a făcut-o pe termen scurt. Până în decembrie? Nu este exclus. Și pentru că tot ce se va întâmpla până atunci va sluji, poate, ca argument. Supravegheate și îndemnate, măcar de interesul comun, cele două părți vor ajunge, poate, la alt nivel de a înțelege realitatea. Poate. Probabilitate, dar și speranță. Lucidă.

Din afară, „zgomotul” este prea mare. Sau doar pare așa. Dar miza nu mai este cea din anii '60. Oricum, era exacerbată, pe de o parte, de o ideologie agresivă și o propagandă deșănțată, pe de alta, de teama că libertatea abia câștigată s-ar putea pierde peste noapte. Ca să nu mai spunem că era ilogic să revendici un teritoriu dublu ca întindere și care era acolo de când lumea. Dincolo de această, până la urmă, falsă miză, și vremurile s-au schimbat. Am trecut și noi prin astfel de încercări. Îmi răsună și acum în minte, de parcă ar fi fost ieri: „*Moarte intelectualilor*” și „*Nu ne vindem țara*”. Unde am fi ajuns dacă ne luam după mintea celor care născuseră asemenea orori?

Și totul ar putea fi atât de simplu. Pentru că, în fond, ce-i numele? Vă amintiți? Julieta avea soluția într-o situație asemănătoare: „*Te leapădă de nume și de tată*”. Pe care o argumenta, e adevărat, cu mintea ei de copil: „*Doar numele cel- porți îmi e dușman*”. Și: „*Ce-i numele? Ce trandafiri numim tot dulce-ar miresma, oricum le-am zice*”.

Pentru primul-ministru albanez, Sali Berisha, invitația de aderare acordată țării sale era un „*miracol*”. Revenea însă imediat în cotidian, pentru a afirma că refuzând Macedonia, Alianța ar putea încuraja grupările radicale. Este un argument de care trebuie să se țină seama. Mai mult, un avertisment.

Se spune că somnul rațiunii naște monștri. Se poate. Dar nici surplusul de rațiune (fie ea și *politically correct*) nu este de preferat, mai ales, când încearcă să înlocuiască dragostea sau încrederea.

✍ Mihail RICINSCHI

